

קורס מזורז בתולדותיה של תנועה - כפי שהיא רואה את עצמה

במוקדם או במאוחר תשב הנציגות המוסמכת של ממשלת ישראל פנים אל פנים מול הנציגות המוסמכת של "האירגון לשיחרור פלסטין" - אש"ף. הדבר הוא בלתי-ימנע. לא יהיה שלום במרחב, ללא הידרבות ישראלית-פלסטינית. וכיום אין עוד שמץ של סיכוי שתקום נציגות פלסטינית אחרת, מילבד אש"ף. אפשרות זו חוסלה בכוח על-ידי מדיניותו של ממשלת אשכול-דיין, גולדה-דיין, ורבינ'מרס, מדיניות שהזרתה בפניה בעוד-מועד בעשרות נאומים בכנסת.

כאשר יישבו נציגי שני הצדדים זה מול זה, יתברר שלנציגים הישראליים אין כימעט כל מושג על מחות הצד השני. כי בעוד אנשי אש"ף משקיעים עתה מאמצים רבים בלימוד המציאות הישראלית, ואף הקימו לצורך זה מכונים עיוניים בעלי רמה מרשימה, הרי בישראל יודעים על אש"ף אך מעט. תגובת השילטון הסורי היתה מהירה ומוחצת. הפלסטינים נלכדו. נערכו להם מישפטי-בזק. יום אחר יום הועמדו קבוצות של מורדים אל הקיר והוצאו להורג. במרחק-דימום זה החלה ההיסטוריה של התנועה הלאומית הפלסטינית החדשה.

במשך שנים דיברו בישראל רק על "האירגון חגג של המחבלים", או סתם

על "האירגון הטרור". מעשי-הזוועה שביצעו מרכיבי אש"ף היקשו על ניתוח אובייקטיבי, וגם יחס הבוז והזלזול ל"פידאניים" מנע התעמקות בנושא. כך לא שמה ישראל לב לכך שהנה, תוך תריסר שנים קצרות, ממש מתחת לאפה (ובעזרתה הפעילה) של ישראל, צמחה תנועה מדינית גדולה, בעלת שורשים לאומיים ומחלכיים בינלאומיים. דור פלסטיני חדש צמח בשורות אש"ף, על ברכי המיתוס של תנועה זו.

לאחרונה היתה לי הזדמנות נדירה לקבל ממקור ראשון תמונה של אש"ף, כפי שהוא נראה בעיני עצמו - תמונה, כפי שאינה מצוייה בכתובים. היה זה מעין קורס מזורז בתולדות אש"ף בנוסח אש"פי אותנטי - ואני מוסר אותו להלן בקווים כלליים.

שלב הנוכחי של העימות הישראלי-פלסטיני, היוני לאדם ישראלי - ותחינה דיעותיו כאשר תחינה, בזכות שלום או בזכות מילחמת-חורמה - להכיר את עלמה הרוחני והרגשי של תנועה זו, ולעמוד על דימויה בעיני עצמה. כי אותו דימוי - הוא שידריך את אש"ף בעתיד, ועימו נצטרך להתמודד - בצורה זו או אחרת.

אורי אבנרי

אש"ף בעיני נציגו

עדיים של העם הפלסטיני. עבד-אל-כרים קאסם, שהגיע לשלטון במהפכת יולי 1958, קבע כי לא רק ישראל, אלא גם מדינות-ערב גולו את זכויות הפלסטינים. הוא החל מקים מוסדות פלסטיניים תחת חסותו.

הסורים, מצידם, ראו בעיניו הפלסטיני כדי להביך את עבד-אל-נאצר, ולהציגו הערבי כמנהיג פחדן וככלי ריק. הם הסיכסוך הערבי-ישראלי סביב הטיית מדי ישראלי.

לכן העניו הפורים את הרעיון פיסגה שר מנהיגי המדינות הערבי בפעולה צבאית נגד ישראל ביגל עבד-אל-נאצר ראה את הסכנה. היה בו כי צבאו אינו מסוגל להתמודד עם צה"ל. מילחמה בכל מחיר. הוא חיפש דרך לעשו אלגנטית, שתוציא את הרוח ממיפרישי הסור הוא הכין למלכודת.

הוא לא התנגד לרעיון הפיסגה הערבי קידם אותו. כביכול, ברכה. אבל הציג כיצד ייתכן לקיים פיסגה לדיון בעניין ד - מייהירדן - מבלי לשתף בדיון א עצמם? ובכלל, איך ייתכן שראשי המד ייפגשו, מבלי שיישב ביניהם נציג שיכ הפלסטיני?

נשיא מצריים היה בטוח שבכך דחה לכמה שנים טובות. היה דרוש זמן רב לון הרעיון של נוכחות פלסטינית, וזמן נוסף טיב הנציגות והרכבה. בינתיים, כך קיווה עבד-אל-נאצר, יידחה כל העניין, המילחמה לא תפרוץ ופי הסורים ייסתם, אינשאללה.

אולם עבד-אל-נאצר נכנס למלכודת שהוא עצמו הכינה. בור כרה ויחפרהו. בחפשו אחר עסקן פלסטיני שיהיה כלי-שרת בידו, בחר באחמד שוקיירי, פליט פלסטיני מעכו, עורך-דין ופוליטיקאי בעל כושר-דיבור רב. לשוקיירי אמר: "מצא לי נוסחה כלשהי לייצוג הפלסטינים בוועידת הפיסגה". ההמשך הדהים את עבד-אל-נאצר. כאשר תיכנן את המהלך המחוכם, התייחס אל העניין הפלסטיני כאל תכסיס בלבד. לא היה לו מושג על עומק הרגשות הפלסטיניים שהצטברו.

כאשר שמע שוקיירי את הצעת הנשיא המצרי, לא המתין. הוא מהר לעזוה. כוכר, לא סופחה רצועת-עזה למצריים מעולם, אלא הושארה כאזור פלסטיני נפרד, תחת שילטון מצרי.

שוקיירי בא אל העיר, בישר בהתרננות שממשלת מצריים החליטה להכיר ביישיות פלסטינית לאומית. התגובה היתה ספונטאנית ומוחצת. התלהבות אדירה הציפה את המוני הפלסטינים בעזה. שופר-ניצחון, הכרוז שר קיירי על הקמת אירגון לשיחרור פלסטין.

כך נוצרה עובדה מוגמרת. לעבד-אל-נאצר לא היתה כל ברירה אלא לקבלה בסכר-פנים יפות. הוא הפך פטרו של אש"ף, ושוקיירי הפך כן-חסותו.

התוצאה היתה הפוכה מזו שהנשיא המצרי התכוון לה, כאשר שיחרר את הג'ין הפלסטיני ני מן הבקבוק. הוא לא רצה לקיים פיסגה ערבית שתדון בסיכסוך על מייהירדן, שמא יביא הדבר למלחמה. עכשיו הוא נאלץ להסכים לפיסגה ערבית, שבמרכזה עניין מופצץ הרבה יותר - שיחרור פלסטין.

ועידת-הפיסגה הערבית הראשונה התכנסה כבר בי ינואר 1964 באלכסנדריה, והיא החליטה על הקמת "האירגון לשיחרור פלסטין", וצבא השיחרור הפלסטיני (יחידות סדירות מטעם אש"ף, ששולבו בצבאות המדינות

עראפאת בקאריקטורה אמריקאית

עבד-אל-נאצר מצד אחד, ובין שני מישפטי-הבעת בעיראק ובסוריה - מצד שני. הפלסטינים בעלי-ההכרה התייחסו מרעיונות הבעת. גניות החלום הכל-ערבי החזירה אותם להכרה לאומית פלסטינית נפרדת. הם עזבו בהמוניהם את שורות הבעת, ונשאו את עיניהם אל עבד-אל-נאצר. ג'ורג' חבש, מרא-שוני התנועה הלאומית הפלסטינית החדשה, נקט קו פרו-נאצרי גלוי. זה היה הרקע למרד היחידות הפלסטיניות

אמת אורי אבנרי

ששירתו בקרב הצבא הסורי. דיכוי המרד בצורה אכזרית כרה תהום בין הפלסטינים ובין השילטון הסורי, העמיק את התודעה הלאומית הפלסטינית העצמאית, וסיפק לה את הקדושים הראשונים.

הפלסטינים החליטו להיות גורם עצמאי. החלטה ספונטאנית זו, שצמחה בלב רבים, הכשירה את הקרקע להמשך התהליך.

המלכודת של נאצר

התלקה המאבק בין קאהיר, דמשק ובגדאד, הפך העניין הפלסטיני לכדור-מישחק בין שלושת המדינות.

העיראקים ניסו להפקיע את העניין בכלל עידן המדינות האחרות, ולהסוך את עצמם אסטרופטים בילי-

ה תאריך החקוק על ליבו של כל איש באש"ף הוא ה-17 ביולי, 1963. באותו יום תקפו יחידות פלסטיניות, ששירתו במוסגרת הצבא הסורי, את בניי המטכ"ל בדמשק, וכבשו אותו.

תגובת השילטון הסורי היתה מהירה ומוחצת. הפלסטינים נלכדו. נערכו להם מישפטי-בזק. יום אחר יום הועמדו קבוצות של מורדים אל הקיר והוצאו להורג. במרחק-דימום זה החלה ההיסטוריה של התנועה הלאומית הפלסטינית החדשה.

תאריך גודלי

בישראל לא שם איש לב למאורע זה. עד היום, כשנשאלים מיטב המומחים הישראליים מה אומר להם התאריך 17.7.63, הם מושכים בכתפיהם במבוכה. בישראל שר אז, לפני תריסר שנים, לא ייחס כימעט איש חשיבות כלשהי למה שמתרחש בקרב הפלסטינים. הם היו לא-יעם, לא גורם, לא-יעובד בעיניים ישראליות.

המאורעות בדמשק נראו בישראל כהתנגשות שיגרתי בין הכוחות הנאבקים על השילטון בסוריה, כאשר קצין בשם ג'אסם עליון תוקף את שילטון הבעת שקם זה עתה. לוי אשכול הגיע זה מכבר לשילטון, אחרי הדחת בן-גוריון. שרת-החוק גולדה מאיר התכוננה לנסוע לארצות-הברית. יגאל אלון רב עם שימעון פרס על השילטון המעשי בממרכת-הביטחון, ופינחס ספיר היה עסוק בהגנה על איש-אמונו, מיכאל צור, שהסתבך. למי היה זמן לפלסטינים?

גם בעולם הרחב לא משך הדבר תשומת-לב. שתי המעצמות הגדולות - בהנהגת ג'ון קנדי וניקיטה חרושצ'וב - היו עסוקות בתכסם ההיסטורי לא-יהפצת הנשק הגרעיני, שנחתם זה-עתה. בריטניה היתה שקועה בשערווריה העסיטית של פלשת פרוסימו. אולם כשביל הפלסטינים, התחיל פרק חדש בתולדות עמם.

אומנם, הניסיון הראשון לארגן מאבק פלסטיני מוזיין נגד ישראל התחיל כמה שנים לפני-כן. כאשר כבשה ישראל את רצועת-עזה במיבצע-קדש, באוקטובר 1956, ניסו כמה פלסטינים בעזה לארגן התנגדות מוזינת למישפטי-הכבוש. אולם צה"ל נסוג מן הרצועה לפני שניסיונות קלושים אלה קרמו עור וגידים. בעיני הפלסטינים, היתה תכונה זו מעין הקדמה לבאות.

אחרי מיבצע-קדש דרך כוכבו הזוהר של גמאל עבד-אל-נאצר, האיש שהנהיל בבריטניה, לצרפת ול-ישראל מפלה מדינית מוחצת, הביא לנסיגתן מבלי לירות אף כדור אחד. נשיא מצריים הפך גיבור העולם הערבי כולו, והוא רכב על גל כלי-ערבי אדיר. הוא נתן יד למיפגת-הבעת ("התחיה"), שגולה באיחוד כל "האומה הערבית" במיסגרת מדינית משותפת. אך התנועה הגדולה הולידה רק תוצאה מוחשית אחת - איחוד מצריים וסוריה במיסגרת "הרפובליקה הערבית המאוחדת". הפלסטינים תמכו בהתלהבות ברעיונות הבעת ובגמאל עבד-אל-נאצר, ותמיכתם ברעיון הכל-ערבי טישטשה את יישותם הנפרדת.

אולם ב-28 בספטמבר 1961 התפרק האיחוד המצרי-סורי. הסורים נזכרו בלאומיותם הנפרדת וסילקו את המצריים מעל אדמתם. במשך שנה וחצי עוד נעשו נסיונות למנוע את התרחבות הקרע. בראשית 1963 הגיעו פלגי הבעת לשילטון בעיראק ובסוריה. באפריל של אותה שנה אף נחתמה אמנת-איחוד בין מצריים, סוריה ועיראק, אך זו נשארה בגדר אות מתה. שבוועידה אחדים לאחר מכן התפוצצה האמנה, והחלה מילחמת-רדיו פרועה בין

זהו אותו בניין שנהרס על-ידי מטוסי צה"ל במלחמת-החתישה האחרונה.